

MedlemsNytt för Riksförbundet

Finska Krigsbarn

Årgång 12

Nr 3 2007

Gamla brev väckte svåra minnen

En låda gamla brev som legat glömda i över femtio år har funnit sin väg till bröderna Matti och Pekka Laine i Uppsala.

– Vanmakten över att ha blivit hanterad av andra utan att ha kunnat göra någonting åt det gör sig än en gång påmind, skriver Per Elfström (Pekka).

– **Det hav som jag trodde var slutet har öppnat sig med all kraft och jag befinner mig i stället i orkanens öga.**

Historien om ”brevlådan” och dess innehåll, med en mängd brev från fadern som stred vid fronten långt inne på sovjetiskt område, återfinns på

Sidorna 4, 5 och 6.

Per Elfström blev rörd och tagen av den korrespondens från fosterföräldrarna till brödernas biologiska mor.

Foto: Kai Rosnell

Om vikten av att få behålla sitt språk

”Människans modersmål är i hennes hjärta.”

Brita Stenius-Aarnialas (bilden) föredrag med den rubriken vid Riksmötet i Höör i maj väckte berättigad uppmärksamhet.

– När jag läser krigsbarnsberättelser om de hemvändande, nu svensktalande barnen tycker jag att Finland verkar ha varit totalt oförberett på språkproblematiken eller helt ignorerat den, sa hon.

– Det tvåspråkiga Finland tar hem tiotusentals svenskspråkiga barn, och verkar inte ha gjort någonting alls för att hjälpa och stödja dessa barn och deras familjer.

Läs hela föredraget på Sidorna 9,10,11,12.

Var vi brickor i ett maktspel?

Se sidan 7!

Organisationsnummer: 878001-7862

Från redaktionen

När man kommit till ett skede i livet då man tror att ens gamla liv och bakgrund är glömt för alltid – om man då plötsligt konfronteras med sitt förflutna genom en bunt brev kan det framkalla en flod av känslor som kanske inte är så angenäma.

Det är inte utan att jag fick lite dåligt samvete när jag upptäckte vilka smärtsamma minnen som de gamla breven väckte till liv hos **Per Elfström** (sidorna 4,5,6).

– Det ska du absolut inte ha, försäkrade han.

Men ändå... Känslorna är lite blandade här också.

Att som **Alli Mikkolainen** få en inbjudan att hålla festtalet på hembygdsföreningens nationaldagsfest i den gamla hembyn i Sverige är stort. Hon måste ha gjort ett mycket gott intryck på folket i Häggum, som enda finska krigsbarn i byn. Och att acceptera invitationen och klara av festtalet (sidan 8) är starkt. Att svenskan inte var helt perfekt tror jag att festdeltagarna hade overseende med.

Jag fick för två år sedan en liknande inbjudan att hålla ett festtal i min finska hemkommun på hembygdsdagen. Jag hann inte åstadkomma ett manuskript att glutta i, bara stolpar. Men de accepterade min ursäkt för min knaggliga finska, att "det var ryssens fel".

Vi var alltför många som förlorade vårt modersmål redan under det första året som krigsbarn i Sverige. Även om ambitionen till att börja med var den bästa, med finskspråkiga skolor för att vi skulle kunna behålla språket, blev verkligheten en annan. Skolorna fanns bara på vissa orter med särskilt många krigsbarn, alla vi andra lämnades åt vårt öde och fosterföräldrarnas önskan att vi så snabbt som möjligt skulle lära oss svenska.

Det var väl därför vi krigsbarn helst inte skulle prata finska? Och syskon sällan fick träffas?

Samma fenomen förekom i Danmark, som **Juha Hankkila** berättar (sista sidan).

Brita Stenius-Aarniala talade vid riksmötet i Höör om vikten av att behålla modersmålet.

Hennes föredrag är så viktigt att vi publicerar det i sin helhet i denna tidning. Hon berör alla tänkbara aspekter på språkproblematiken.

Kai Rosnell, chefredaktör
kai.rosnell@comhem.se

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i september 2007..

I detta nummer: sidan

Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Heikki Salminens bok klar	3
En låda gamla brev...	4
Brödernas skiftande öden	5
Vissa dörrar går aldrig att stänga	6
Världens bästa mödrar	6
Mödrarna blev manipulerade!	7
Ett hedersuppdrag	8
Människans modersmål är i hennes hjärta	9-11
Utredningen om vanvård	12
Hittar flyktingbarn åter till sin miljö?	13
Årsmötesprotokoll	14
Info RFK och lokalföreningarna	15
Juha Hankkila, författare, guldmedaljör	16

Hemsidor

Riksförbundets hemsida har adressen www.krigsbarn.se – där finns även länkar till andra webbplatser.

Centralförbundet i Finland har en hemsida med adressen www.sotalapset.fi som är väl värd att besöka, bl a med engagerad debatt.

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av december 2007. Deadline 19 november..

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Matts Imhagen, ansvarig utgivare, Lundmansg. 11 B, 761 45 Norrtälje. Tel: 0176-12029.

E-post: matts_imhagen@hotmail.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: kai.rosnell@comhem.se

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187.

E-post: gui.sture@bredband.net

Pentti Käppi, Östra Skansg. 10, 413 02 Göteborg.

Tel: 031-291688. E-post: pentti.kappi@telia.com

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör.

Tel: 0413-24236. E-post: tapani@rossi.se

Riksförbundets hemsida: www.krigsbarn.se

— Ordföranden har ordet: —

Norrtälje i augusti 2007

”Har ni glömt bort mig?”

”Nej, vi har inte glömt dig.” Den lilla flickans ledsnad och förtvivlan i frågan när hon kom ut ur porten, och pappans lina, kärleksfulla svar – Nej, vi har inte glömt dig.

Frågan, svaret följde mig när jag lämnade parkeringen och gick hem. Flickans förtvivlan i frågan och pappans kärleksfulla tonläge i svaret. Var det så här vi kände när vi krigsbarn skildes från våra närmaste, kära, inför evakueringen?

Tänk att en vardaglig händelse på en parkeringsplats väcker känslor och tankar tillbaka när jag var i flickans ålder, 3 år. Svaret från pappan värmdes gott. Jag log mot pappan och fick ett glatt leende tillbaka. Le och hela världen ler mot dig.

Leendet är centralt för människans utveckling. Ett av det mänskliga beteendets kraftfullaste redskap (prof. **Decker Keltner**, University of California).

Det här var sista sommarsemestern. Nästa år behöver jag inte skriva semesteransökan vilket har sina poänger. Eller som en god vän sa till mig för några år sedan inför sommarsemestern; ”Du har det bra du, som får semester. Jag får ingen semester”. Det var bara det att han var sjukpensionär efter en svår trafikolycka. Det låg både humor

Heikki Salminens historiebok klar

”En imponerande forskargärning”, skrev **Irja Olsson** i MedlemsNytt nr 4, 2001.

Omdömet gällde **Heikki Salminens** licentiatavhandling om finska krigsbarn (Turun Yliopisto 2001).

Nu har Salminen just utkommit med en bok, ”*Lappu kaulassa yli Pohjanlahden*” (”Med lapp om halsen över Bottenhavet”) där han på ett mer lättillgängligt sätt presenterar sina forskningsrön. Dessutom innehåller boken mycket nytt material.

Vi har väntat på denna bok eftersom Salminens avhandling inte gått att få tag på annat än via lån.

Han planerade först att bygga ut den till en doktorsavhandling men valde en annan väg.

En hastig bläddring visar många hänvisningar till MedlemsNytt. Men ett nummer av tidningen har Salminen tydligen missat, nr 1-2004, där sidan 10 ägnas åt de väntade spanska krigsbarnen sommaren 1937 som **inte** kom till Sverige. Här sprider Salminen missuppfattningen vidare att Sveriges skulle ha tagit emot cirka 500 barn från spanska inbördeskriget.

Allt var förvisso förberett att ta emot dem, men de stannade i Frankrike!

Vi återkommer när vi hunnit läsa boken.

Kai Rosnell

Heikki Salminen: *Lappu kaulassa yli Pohjanlahden. Suomalaisten sotolasten historia.*

415 sidor. Siirtolaisuusinstituutti 2007.

och en aning saknad i hans uttalande.

Visserligen hade jag redan kunnat gå på den långa semestern redan förra året, men valde att gå över för att vara med om avslutningen på ett projekt. Klokt eller inte, men det har känts bra.

Det blev naturligtvis en finlandsresa, men den i fjol tänkta resan ”I okänd soldats fotspår” fick stå tillbaka för släkten och födelsedagar. Semesterns höjdpunkt blev när sönerna med familj kom upp till ön, fritidshus i Gävlebukten. I år fick jag sällskap vid morgondoppen av äldsta barnbarnet, **Hampus** 8 år. Kul!

Nu ser jag fram emot nästa sommar då kanske även **Emil**, nu 6 år, kommer med. Det är viktigt att skapa sig framtidsvyer även om de inte alltid infrias.

Finland 90 år – ett mycket beundrat, ofta beklagat men aldrig avundat land.

Finlands möjligheter att bli ett fritt, självständigt land, kom när tsarregimen störtades. Självständighetsförklaringen kungjordes den 6 december 1917.

Lenin erkände Finlands självständighet nyårsafton 1917. USA och Storbritannien, liksom Frankrike (för andra gången efter att återkallat första erkännandet) 1919.

Demokratin i Finland var stark. Landet stod emot vågen av antidemokratiska krafter, kommunistiska och nazistiska. Finland hade starka kulturella och ekonomiska band till Tyskland men motstod, med ett fåtal undantag, nazismen.

Vi kan vara glada över vårt Finland och med stolthet fira 90 årsdagen den 6 december.

Matts

Välkommen ombord!

Sköna kryssningar, heta dansgolv och fin stämning. Vi har båtresorna för dig som önskar omväxling, avkoppling och aktiviteter. Viking Line trafikerar till Helsingfors, Åbo, Åland, Riga och Tallinn.

NGLI

www.vikingline.se

En låda gamla brev väckte smärtsamma minnen till liv

Det kom ett mail från **Pertti Kavén**: kunde jag leta upp två finska bröder som sändes hit som krigsbarn?

En kvinna i Jämsä hade kontaktat honom om en låda brev som hon tänkt kasta. Men så tänkte hon att kanske pojkarna i Sverige ville se breven, för där fanns många brev från pojkarnas fosterföräldrar till modern i Finland.

Pojkarna hette **Matti** och **Pekka Laine**.

Kände igen namnen

Jag studsade till. De namnen kände jag igen. Jag hade sett dem när jag letade efter uppgifter om en annan Laine vid ett av mina många besök på Riksarkivet.

Jag fann dem i mitt gamla anteckningsblock: de hade vistats som krigsbarn i Eskilstuna där de blivit adopterade. Jag kände till deras nya namn.

Jag visste att Matti Laine numera heter **Mats Eklöf**, samme man som skrivit bl a ”*Triangelns tredje sida*”, en roman med krigsbarnsmotiv.

Men den yngre brodern Pekka? En enkel sökning nu ledde mig till **Per Elfström** (f d Pekka Laine) i Uppsala.

Kunde han vara intresserad av en låda gamla brev?

Jodå, det var han.

Pertti Kavén lovade se till att lådan kom med till riksmötet i Höör, och jag tog med dem hem.

Brev från fronten

Tillsammans med Per Elfström gick vi igenom lådans innehåll.

Där fanns förmodligen alla brev som brödernas fosterföräldrar skickat till modern i Finland. Men där fanns också en tjock bunt brev från fadern **Helge Laine** vid fronten till modern, med nästan dagliga brev från inryckningen i juni 1941 fram till hans död.

Det sista brevet var daterat 1 november 1941, men officiellt stupade han den 31 oktober.

Åter till avsändaren

Faderns brev skrevs på finska, och ingen av bröderna klarar det språket längre.

I lådan fanns också två brev som kommit i retur till modern **Hilja**.

Per Elfström kunde inte hålla tårarna tillbaka när han läste igenom breven från sin adoptivmor hem till modern i Finland.

Det ena var adresserat till hennes bror **Hugo**, men han stupade samma dag som brevet skickades. (Ytterligare en bror stupade under kriget) Det andra var ställt till maken Helge men returnerades eftersom han hade stupat.

Att översätta alla dessa brev till svenska har varit en mentalt påfresande uppgift.

Oro för familjen

Här finns hans ständiga oro för att pengarna inte ska räcka till för hustrun och sonen Matti, och ideliga upprepningar att inte gå hungriga, ”bättre då att låta bli att betala hyran...”

När andre sonen Pekka föds beklagar han sig över att han inte får permission.

Han får till sist ett dygns permission och får se sin andre son för första och sista gången.

I början skriver han att ”du ska inte oroa dig för mig, jag klarar mig”.

Dröm som blev sann

I sitt näst sista brev, skrivet dagen innan han stupade, berättar han om en dröm: ”vi var tre i en patrull som råkade ut för ett bakhåll, och två skulle klara sig, en skulle dö, och den olycklige var naturligtvis jag. Jag fick panik att nu får

jag aldrig mer träffa dig och Matti och Pekka, och jag hade börjat skrika våldsamt där i tältet och jag skrek åt de andra att hälsa till Hilja eftersom jag nu måste dö. När jag vaknade var jag på andra sidan tältet och sex-sju gubbar höll fast mig i nacken... De undrade om jag fått dille.”

I det sista brevet lovar han att snart komma hem. Det gjorde han också, men i en kista.

En okänd halvbror

Vem var det som hade haft dessa brev?

Det visade sig att Hilja haft en son före sitt äktenskap med Helge. Denne son hade adopterats av Hiljas syster, men han dog för många år sedan.

Bröderna hade inte haft en aning om att de hade haft en halvbror.

Nu var det denne ”okände” broders änka som ville bli av med ”barnens brevlåda”. Hon kände mycket väl till Matti och Pekka som sändes till Sverige.

Text och foto: Kai Rosnell

Läs Per Elfströms egna funderingar: sidan 6!

Brödernas skiftande öden:

Mats författarbana fick ett abrupt slut Per, konstnär, planerar att inleda sin

Bröderna **Matti** och **Pekka Laine** kom som krigsbarn till Eskilstuna i mars 1944. Fadern **Helge** hade stupat hösten 1941 och modern **Hilja** hade svårt att ensam försörja familjen.

Matti, fem år, hamnade hos **Gustaf Eklöf**, Pekka, två och ett halvt, hos **Rolf Elfström**, och kom att bo nästan grannar, med möjlighet att träffas så gott som dagligen.

– Vi fick det bra, materiellt sett, berättar Pekka, eller Per **Elfström** som han heter sedan han blev adopterad.

Stroke tog talcentrum

Det är främst Per som får berätta om brödernas öde. För Matti, som också adopterades och nu heter Mats **Eklöf**, drabbades 1992 av en stroke som slog ut talcentrum. Han har visserligen återfått talförmågan, men han klarar inte att läsa eller skriva.

I hans fall är det särskilt tragiskt, för han hade just påbörjat ett mycket lovande författarskap, som i ett slag fick ett abrupt slut.

Bröderna behöll kontakten med mor Hilja även efter adoptionen, men de förlorade snart språket och blev helt försvenskade.

Begåvade barn

I skolan klarade de sig bra, Mats hade särskilt lätt för sig och betraktades som klassens ljus.

Båda tog studenten med goda betyg. Mats fick all tid i världen att ägna sig åt böckerna, Per fick hjälpa till i pappas affär och fick inte lika mycket tid över för studier.

Pojkarnas förhållande till sina adoptivföräldrar skilde sig markant. Mats kom väl överens med dem, även om han någon gång kände sig besvärad över pappans lindriga nazistsympatier.

– Men han var alltid mycket mån om mig, tog mig alltid i försvar, påpekar Mats..

Per hade ett bra förhållande till pappan, som emellertid drabbades av polio vilket gjorde honom handikappad för resten av livet. Per fick vistas hos släktingar i Västergötland tidvis.

– Det var nog min räddning, funderar Per så här efteråt.

För mamman kom han inte överens med. Per anser att hon ofta var grym och okänslig för barns behov.

Doktorerade

Mats studerade på Uppsala universitet där han till slut doktorerade i litteratur. Per utbildades till reklamman men har sedan 1971 arbetat som konstnär med sidoarbete inom skola och psykvård.

Mats gifte sig med sin skolkamrat **Leena**.

– Då hade jag ingen aning om att han var ett finskt krigsbarn precis som jag själv, säger Leena. På mig märktes det ju direkt för mitt finska efternamn, **Perilä**.

Leena kom också till Eskilstuna tillsammans med tre syskon, två blev kvar i Finland. De tre andra reste tillbaka till Finland efter kriget, Leena som var duktig i skolan fick stanna.

– Det kändes lite snopet när jag hade gift mig och fick namnet Eklöf. Jag behövde inte längre dra mitt livs historia varje gång, inte förklara namnet, säger Leena.

– Det enda finska jag har kvar är att jag stavar Leena med två e.

Per gifte sig med **Ing-Charlotte** som har en annan koppling till Finland. Hennes far var finlandsvillige **Inge Sjöholm** från Lomma i Skåne, som dog vid Hangö-fronten i oktober 1941 – tolv dagar innan brödernas far Helge stupade i Fjärrkarelen. Hon fick aldrig se sin far: hon föddes ett halvår efter hans död.

Författarkarriär

När far Helges ungdomsvän en dag sökte upp bröderna ”för att överlämna en påse karameller” – som han hade lovat Helge innan denne stupade – innebar det en vändpunkt för Mats.

Han hade arbetat som lärare, men beslöt sig för att skriva en bok om sin far. Nu hade han ju fått höra hans historia.

Det blev ”*Sländans dag*” (LT:s förlag 1986) med omslag av brodern Per Elfström.

Den följdes upp av ”*Triangelns tredje sida*” (1987) med krigsbarns-

forts på nästa sida →

Mats har återfått en del av talförmågan men är fortfarande delvis förlamad efter en stroke för femton år sedan. Hustrun Leena är ett ovärderligt stöd.

Per Elfström:

Vissa dörrar går aldrig att stänga...

När min bror och jag hade besökt vår mor i Helsingfors 1990 och med tolkars hjälp försökt säga någonting viktigt trots att vi inte hade haft något gemensamt liv sedan 1944 (förutom två kortare besök på 40-50-talen) kände vi i alla fall att vi gjort något som var betydelsefullt för oss alla.

När sedan vår mor dog ett par år senare upplevde jag det som om havet var slutet och att jag kunde lägga denna del av min historia bakom mig.

Så en majdag ringer en man vid namn Kai Rosnell och talar om att han

kommer att få tillgång till en samling brev som vår far skrev till vår mor fram till den höstdag han stupar i Ryssland. Dessutom finns det brev till vår mor i Finland från både min brors och mina adoptivföräldrar (vi växte upp i olika familjer i Eskilstuna).

Det hav som jag trodde var slutet har öppnat sig med all kraft och jag befinner mig i stället i orkanens öga.

Den sorg som jag alltid bär på blir djupare och de sår som jag krasar i blir åter infekterade.

Vanmakten över att ha blivit hanterad av andra utan att ha kunnat göra någonting åt det gör sig än en gång påmind.

Men sedan måste jag säga att det arbete som utföres av Riksförbundet Finska Krigsbarn är värt all uppskattning.

Jag har fått tillgång till ett material som tydligare kan belysa frågor jag haft angående mina första år i Sverige.

Och breven från vår far till vår mor blir i all sin tragik en värdefull skatt.

Per Elfström (Pekka Laine)

Brödernas skiftande öden...

forts från föregående sida

motiv. När jag läste den insåg jag att författaren måste vara krigsbarn själv och letade efter honom utan att finna honom.

Ytterligare två böcker hann han skriva, *"Borgen"* (1988) och *"Pojken som blev Simson"* (1991), innan han drabbades av en stroke.

Nu planerar Per Elfström att skriva en bok, en självbiografisk "fiction" med sina egna erfarenheter som grund.

Han har redan provat på skrivandets konst också. 1977 gav han ut en dikt- och bildbok, *Excellensen*. Och han har vunnit andra pris i en novelltävling på invandrarradion...

Modern besökte pojkarna i Sverige någon gång strax efter kriget, pojkarna i sin tur besökte modern i Dickursby (Helsingfors) 1990. Hon dog en kort tid därefter.

Kai Rosnell

En TV-dokumentär håller på att spelas in om en grupp krigsbarn i Hälsingland, ansvarig är Ylva Hemstad. TV-fotografen Sven-Åke Visén (alias Svenokey) berättar om arbetet i sin blogg under adress:

<http://svenokey.sprayblog.se/blog.php?id=61>

Antero Valkama hade världens bästa mödrar

Då min biologiska mor **Siiri** var helt blind de sista två åren och vårdades i ett privat vårdhem i Tammerfors kom jag på ett överraskande besök utan att kontakta henne före.

Jag visste att hon inte var på sitt rum utan troligen i matsalen. När jag kommer in i matsalen ser jag min mor sitta med ryggen mot mig. När jag närmar mig hennes bord vänder hon sig om och utbrister:

– Är det du, Antero?

Hur hon kunde känna min närhet står oklart för mig ännu i dag.

Samma under inträffade en andra gång då hon var intagen på sjukhus. Alla barnen och barnbarnen hade hälsat på henne, men jag som företagare kunde inte bestämma vilken dag jag skulle åka till Tammerfors från Vasa.

Jag åkte tidigt en onsdagmorgon till sjukhuset. När jag öppnar dörren till rummet där mor ligger i tredje sängen, så vänder hon ansiktet mot dörren och säger :

– Du kom ändå, Antero!

Två dagar senare ringer min syster och säger att mor har somnat bort för evigt.

Min svenska mamma **Annie**, som omkom i en trafikolycka, fick mig att känna hur mycket jag betydde för henne; jag var ju hennes första barn.

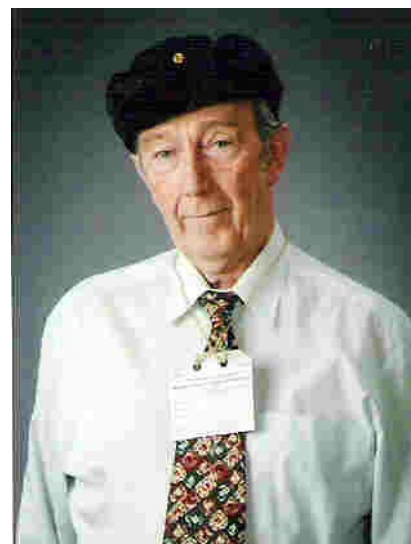
Den kvinnliga prästen sade i sitt tal vid jordfästningen som första ord:

“Mamma Annie hade två söner, Antero och Arne”.

Pappa Sven som var helt bruten av sorg bad oss två söner att stödja honom då han skulle gå fram och på traditionellt svenskt vis nedlägga en ros på kistan.

Att få äga så stor moderskärlek från två mödrar gör att jag kan säga att jag har ägt två av världens bästa mödrar.

Antero Valkama, Vasa

Antero Valkama hann inte slutföra sitt föredrag om "mina två mödrar" vid Riksmötet i Höör på grund av tidsbrist.

Här är "slutklämmen" på Anteros "föredrag".

Ny teori: Mödrarna blev manipulerade!

Jag har just tagit del av två uppsatser av **Kaija Olausson**, Stockholm. Framför allt den första, en B-uppsats med titeln *Finska krigsbarn*, är mycket intressant. Den behandlar krigsbarnsfrågan ur en helt ny synvinkel: Hon ser det hela som en maktkamp om de finska barnen.

Hon tillämpar teorierna om "aktörer" och "makt". Aktörerna i spelet om barnen var dels de individuella: de biologiska föräldrarna och fosterföräldrarna, dels de kollektiva: finska och svenska staten, och de organisationer och myndigheter som arbetade med frågan. De hade olika grader av makt (direkt, indirekt och manipulativ makt).

"Makten has av den part som får den andra parten att göra vad den annars inte hade gjort."

Sverige erbjöd Finland hjälp under kriget genom att ta emot finska barn. Finland ville inte skicka sina barn utan föredrog hjälp i annan form. Men Finland var i underläge, i nöd, och tvingades ta emot hjälp i den form som den erbjöds.

De finska mödrarna/föräldrarna ville inte, i början, skicka bort sina barn. Men myndigheterna/organisationerna i Finland manipulerade dem att vilja sända dem, bl a genom att kritiken mot barntransporterna hölls borta från tidningarna genom censur – de var alltså inte medvetna om riskerna för att barnen aldrig skulle återvända.

Kaija Olausson hänvisar till en forskare, **Pierre Bourdieu**, att "rike-domar är den ultimata grunden för makt. Givandet blir ett sätt att äga: genom att ge en dyrbar gåva som inte kan återgäldas pacificerar man mottagaren och tvingar denne att inta en fredlig, samarbetsvillig attityd mot givaren."

Makt vid adoptionerna

Makten kom till synes också när det gällde adoptionerna av finska krigsbarn. "I Sverige var de individuella aktörerna mäktigare än i Finland, i alla fall de som efter kriget ville adoptera barnen. De visste hur man skulle tala och föra sig... De hade tillgång till nätverk av mäktiga personer som kunde hjälpa dem..."

De svenska föräldrarna, till skillnad

Kaija Olausson vill forska vidare.

från de finska, var resursstarka förutom i socialt och ekonomiskt kapital, också vad gäller utbildning", skriver Kaija Olausson och hänvisar till en uppsats av **Suvi Virkamäki** om finska krigsbarnsadoptioner i Stockholm 1946-1947 (presenterad i MN nr 1, 2005).

Virkamäki visar att argumentet "utbildning" användes till de svenska föräldrarnas fördel och de finskas nackdel, så att adoptionerna i de allra flesta fall godkändes. De finska föräldrarnas argument vägde lätt, framför allt som domstolarna dömde enligt svensk lag och alltid skulle ha "barnets bästa" som ledstjärna.

Kontroversiellt?

Kaija Olaussons uppsats har en del brister, men är mycket välskriven med ett utmärkt språk. Och framför allt tillför den ett nytt sätt att se på krigsbarnshanteringen, utan egna känslomässiga bindningar.

Synsättet är tydligen kontroversiellt. När en man, icke-krigsbarn, vid en träff hos Stockholmsföreningen i våras framförde liknande teorier (att de finska mödrarna blev manipulerade att vilja sända iväg barnen) blev han nästan utbuad!

Så var finns haken i resonemanget?

Med det här synsättet behöver krigsbarnen inte längre anklaga mödrarna för deras beslut: de blev "lurade" av myndigheterna...

Kaija Olausson är 36 år, fil. mag., hon har studerat arkeologi och socialantropologi, internationella

relationer, hon har sysslat bl a med släktforskning, hon är också politiker. Hennes mor är född i Finland strax efter kriget. Morföräldrarna deltog i kriget, morfar som soldat, mormor i arbetstjänst.

– Jag är nyfiken på varför man sände bort barnen till Sverige: vad fanns det för förklaringar till det då? Kan man se andra förklaringar i dag? skriver hon i sin inledning.

Krigsmedvetande?

I sin magisteruppsats ("Nu åker ni dit och så säger ni tack och adjö") vill hon ta reda på hur krigsbarnen tänkte, hur de själva såg på sin situation, och hur de tänker nu. Hon har intervjuat tio krigsbarn och har, naturligtvis, fått tio olika synsätt som resultat.

Hon tycker sig ha upptäckt en sorts krigsmedvetande speciellt hos krigsbarn, något som kan ta sig olika uttryck: rädsla för höga ljud, smällare, rädsla för flygplan, ekornmentalitet, driften att samla på sig saker, svårigheter med närhet till andra människor.

Hjälp på plats!

När det gäller situationen i dag är de intervjuade ganska eniga:

"Krigsbarnens råd till makthavare är att i första hand hjälpa barnen på plats, i sin egen familj. Måste de skickas bort ska de helst få sällskap av en anhörig. De måste få hjälp både med tolk till och från svenska, och med att behålla sitt eget språk," skriver Kaija Olausson.

Det visar vad krigsbarnen är mest kritiska till när det gäller deras egen resa.

Med de här två uppsatserna har Kaija Olausson fått blodad tand. Nu vill hon forska vidare i ämnet finska krigsbarn. Det är bara att önska lycka till! Många aspekter är fortfarande outforskade.

Text och foto: Kai Rosnell

Kaija Olausson: *Finska krigsbarn*. B-uppsats, Stockholms universitet, ekonomisk-historiska institutionen. Internationella relationer. 2006. Se även: www.kringsbarn.se

Kaija Olausson: "Nu åker ni dit och så säger ni tack och adjö". Magisteruppsats, Stockholms universitet, Internationella relationer. 2007.

Hedersuppdrag för krigsbarnet Alli

Jag var krigsbarn i den lilla landsbyn Häggum utanför Skövde tre år, 1944-1947. Jag hade det mycket bra och kontakterna dit har varit varma och täta alla dessa över 60 år. Vi har gästtat varandra nästan årligen.

I våras fick jag en inbjudan att hålla festtalet vid nationaldagsfirandet i min gamla "hemby". Kanske för att jag var enda finska krigsbarnet där, alla kände till mig.

Det var en mycket stor ära och en uppskattning från hembygdsföreningens sida gentemot ett krigsbarn.

Jag tackade och lovade komma.

Nationaldagsfirandet ägde traditionellt rum på gräsplanen utanför kyrkan onsdagen den 6 juni, i vackert festväder. Ungefär 250 bybor och deras vänner och bekanta deltog. Det var fint att träffa gamla bybor från barndomen.

Finlands flagga bredvid de svenska hedrade mitt besök.

Alli Mikkolainen från Tammerfors inbjöds att hålla festtalet i Häggum. Dräkten är från byn Johannes i Karelen, den by Allis familj kommer från. –Jag har sytt den själv, men inte vävt tyget.

Alli Mikkolainens festtal i Häggum 6 juni 2007

Ärade Häggummare, vänner och släktingar. Ett hjärtligt tack för inbjudan att komma hit i dag. Jag skall hälsa er alla från Finland.

Jag vill komma så gärna hit, ty i år kan vi fira 60 år sedan jag reste hem till Finland efter att ha varit här tre år som krigsbarn. Jag var bara treåring då mina föräldrar i Finland skickade mig hit till Sverige bort från kriget år 1944. Jag kom till Häggum, till Backgården, till familjen Thorell. Mina två systrar kom samtidigt till Sverige som krigsbarn, de bodde i Vedum och stannade bara ett år. Jag flyttade tillbaka till Finland först i juli år 1947.

Mina minnesbilder börjar först från den dagen jag kom till Backgården på hösten 1944. Jag har inga minnesbilder tidigare från Finland utan bara djupa känslor.

Då man frågar mig hurudan barn-dom jag haft så kommer först fram den tiden jag var här i Sverige, fastän den var bara tre år, bara en liten bit av hela barndomstiden, men den tiden har varit så viktig i mitt liv.

Här var det bra för mig i familjen Thorell, jag hade kärleksfull familj,

syskon och föräldrar och morfar. De älskade mig som eget barn, kanske mera, ty jag var liten och de egna barnen var fullvuxna och tonåriga. Jag hade kusiner att leka med, samt grannbarn och jag kände mig vara godkänd i hela släkten och i hela byn Häggum.

Jag minns många fina solskensdagar i Backgården, fina åkrar runt gården och djur som går ner till gårdet och hästar som drar räfsamaskin. Jag fick ge namn till nya kalvar och de fick namn enligt mina Finlandssystrar Pirkko, Ritva och Eira. Och de namn var länge i Thorells stambok med många nummer till exempel Pirkko 3 eller Ritva 2, de var fina kossor de.

Det var riktiga vintrar också då med mycket snö och snölekar. Jag minns att jag fick sätta risgrynsröt ut på trappan och jultomten kom och åt allt bort.

Familjen Thorell höll kontakt till Finland till min familj som jag inte alls kom ihåg. Och sedan kom tiden att jag skulle börja skolan. Då var det tid att fara tillbaka till Finland. Jag fick en fin avskedsfest med alla lekkamrater.

Jag kände att det var svårt för Mamma och Pappa att skicka mig

tillbaks till de riktiga föräldrarna.

Återkomsten till efterkrigs-Finland var inte utan svårigheter. Min familj hade varit tvungen att lämna sitt hem och hela egendom i Karelen och flytta till andra delar av Finland. De hade flyttat till närheten av Åbo, och lärde sig leva där i Egentliga Finland. Jag hade fem syskon som jag inte alls kände, ingen kunde tala svenska och jag kunde ingen finska. Familjen var fattig och hemmet var litet. Jag var ett underligt krigsbarn, som släktingar kom för att se och förundra.

Jag längtade hem till Sverige, till Häggum, till Mamma och Pappa. Jag var ledsen och grät och packade mina saker i en kappsäck och gick ut till vägen för att gå tillbaka till Sverige. Det hände gång efter gång.

På sommaren 1950 kom jag hit för att fira semester här. Jag hade glömt svenskan men jag lärde mig det på nytt. Det var en härlig sommar igen med svenska släktingar och lekkamrater.

Vi har haft goda kontakter hela tiden under de gångna åren.--- Vi har besökt varandra både hit och därifrån

forts på nästa sida →

”Människans modersmål är i hennes hjärta.”

Föredrag av Brita Stenius-Aarniala vid Riksmötet i Höör.

Rubriken är ett citat av den finländske författaren och professorn i historia, **Zachris Topelius**. Han skrev detta runt 1870, inte som man skulle tro som ett försvar för svenskan i Finland, utan som ett argument varför skolor och universitet borde införa undervisning på finska.

Vad är egentligen modersmål – eller förstaspråk, som många forskare använder? Det kan inte alltid definieras som det språk man lärde sig först, eller som mammas eller pappas språk, eller familjens hemspråk. Definitionerna på ”modersmål” är ofta luddiga men innehåller vanligen något av följande:

Modersmålet är det språk på vilket man bäst uttrycker känslor och känslomässiga behov, abstrakta tankar och värderingar. Det är det språk på vilket man helst läser skriven text, räknar, eller ber sin aftonbön. Minoritetsspråkforskare har mött människor som bekräftar hur underbart det är att återkomma till sitt eget språk: Modersmålet är ett språk med färg, smak och doft, medan andra språk är grå och luktlösa.

För mig själv är modersmålet det språk där jag känner mig mest hemma, som jag tar till när jag är arg, vilar i när jag är trött, och jo absolut: räknar på!

Det är också helt klart att man med tiden kan övergå från ett modersmål, eller förstaspråk, till ett annat, eller ha flera på samma gång.

Brita Stenius-Aarniala höll ett intressant föredrag vid Riksmötet i Höör i maj. Det publiceras här i sin helhet. Foto: Kai Rosnell

Anpassningen till ett nytt språk var en del av krigsbarnens vardag. Man kan lite grovt dela upp oss i grupper när det gäller byte av språkomgivning.

Barnen som bytte språk en gång, de som bytte språk två gånger, de som gjorde det många gånger, samt de som inte alls bytte språk.

Väldigt många tappade bort det språk de lämnade bakom sig, inte bara

en gång utan i vissa fall en gång i slutet av varje resa. Men som vi vet fanns det också barn som lärde sig ett nytt språk och behöll det gamla.

Låt oss lämna all problematik med separation och bombskräck och fundera lite på det där med språkbyte. Det finns en massa forskning om hur detta påverkar ett barns utveckling eller

forts på nästa sida →

Alli Mikkolainens festtal...

forts från föregående sida

till Finland. Alltså vi har haft fasta kontakter alla de 60 år. Våra barn och barnbarn har varit med. ---

Jag lärde mig leva i Finland och samtidigt kände jag att jag var krigsbarn, en underlig människa som längtade alltid dit där man inte var just nu. Jag visste inte hör jag hit eller hör jag dit. Längtan har varit alltid närvarande.

Men livet har gått bra för mig och jag har byggt egen familj och har barn och barnbarn. Kontakter bara ökar till

Sverige ty ett barnbarn bor i Täby.

I dag tycker man att kanske allt är för bra och självklart för människor i Finland. Folk kommer inte ihåg hur det var då för 60 eller 70 år sedan efter kriget. De yngsta generationerna vet inte hur det var att lämna sitt hem och fara till ett främmande ställe. Man fick ofta känna sig som skyldig till kriget när vi kareliska kom till andra delar av Finland. Och fick den lilla biten av land att bygga sitt hem och odla sin näring.

För några år sedan var min son i Kosovo som fredeskort och då han

kom hem berättade han till min mamma, till sin mormor, att nu förstår han lite hurudant det har kunnit vara då under kriget. Han hade sett kosovobor gå med sina saker och gråtande barn som lämnat sitt hem och blivit evakuerade.

Jag får tacka en gång till de svenska familjer som hjälpte oss finska barn då vi hade det dåligast.

Tack att jag fick komma hit, ha det så bra.

Jag utbringar ett fyrfaldigt leve för Sverige!!!!

Alli Mikkolainen

Människans modersmål...

forts från föreg sida

framtida inlärningsförmåga eller något annat mätbart, men jämförelsevis lite forskning om *hur det känns*.

I det följande baserar jag mig främst på några teorier av kända språkforskare, och på individuella berättelser jag har läst, men det är bara ett skrap på ytan av allt tillgängligt material. Hur känns det att inte förstå och inte bli förstådd, att det språk man kan tala är totalt värdelöst, obrukbart? Hur känns det att vakna upp till insikten om att man tappat bort ett språk som man en gång kunnat?

Åldern gör skillnad

Det som blir klart när man läser krigsbarnens berättelser är att barnets ålder påverkar upplevelsen av språkbytet. Ett mycket litet barn har ett begränsat ordförråd och ett begränsat behov av verbal kommunikation. Man pekar, gråter eller ser nöjd ut alltefter situationen, och tillägnar sig snabbt ett nytt basordförråd. Jag vågar anta, att de flesta av de små barnen övervann själva språksvårigheterna mycket fort.

Barn i mellanåldern, kanske 4-10 år, har redan ett behov av verbal kommunikation och ett stort ordförråd när det gäller att uttrycka känslor och andra abstrakta begrepp. Krigsbarnet förlorade inte bara den trygga famnen utan också själva tankeutbytet med familjen och vännerna.

Alla känner vi något barn i den s.k. frågeåldern, kanske en fyraårig pratkvart med tusen frågor och en filosofi som inte står de stora tänkarna efter. Hur skrämmande måste det inte vara att hamna i en miljö där man inte kan ställa en enda fråga, inte förstå ett enda ord?

”Alla talade förbi varandra”

Berit Lindholm beskriver sin hemkomst efter en trygg och lycklig krigsbarnstid.

Och nu när jag citerar detta ber jag er tänka på, att det inte är någon sensationshungrig tv-reporter som gjort beskrivningen, utan ett minne av hur en saklig tioåring tänkte.

”Jag märkte hur lätt det hade varit för mig som svenskspråkig. Jag stod ännu kvar på däck och tittade på det som hände på kajen. Där stod mammor och väntade på sina barn och barnen

skrek och försökte slita sig loss för att få komma tillbaka ombord. Alla talade förbi varandra, mammor och barn var totala främlingar för varandra, främlingar, som pratade ett obegripligt språk och alla grät.”

Språkförbistringen

Hur hade minnet sett ut om alla på kajen hade förstått varandra? Säkert inte bara solsken och glada miner, men oändligt mycket ljusare.

Den här och hundratals andra liknande berättelser får mig att tro att, åtminstone när det gällde de lite äldre barnen, var det själva språkförbistringen som gjorde att många upplevde flytten till det nya landet som en så total katastrof i början.

Tolvåring klarar språket

Det blev ju livsviktigt att så fort som möjligt tillägna sig värdfamiljens språk. Många har vittnat om hur detta gick med blixstens hastighet. Samtidigt glömdes det gamla språket bort.

Forskning har visat att man måste vara runt tolv år gammal för att kunna behålla ett redan inlärt språk någon längre tid i en ny språklig omgivning. Bland de lite äldre barnen fanns många som klarade av att behålla sitt medhavda språk, genom att upprätthålla brevkontakt med familjen på andra sidan och i bästa fall få varierande uppgifter som tolk. Många har vittnat om hur glada och stolta de var över detta, både i Sverige och hemma i Finland.

Förnedrande situation

Många har också berättat om hur de var duktiga i läsning och skrivning i det land de kom ifrån, men vid omplaceringen inte klarade av den enklaste uppgift i skolan. Olika reaktioner beskrivs vid denna förnedrande situation.

Några blev stumma, aggressiva eller ångestfulla. Andra har beskrivit en fenomenal inlärningsförmåga. De blev snabbt lika duktiga i den nya skolan som de varit i den föregående. De insåg helt enkelt med ett brådmoget förnuft, att den enda vägen till att känna sig trygg och accepterad och få tillbaka självkänslan var att illa kvickt lära sig det nya språket.

Krigsbarnen lärde snabbt

Enligt den finländska forskaren **Tove Skutnabb-Kangas** behöver ett barn i skolåldern ungefär två år för att

lära sig behärska ett ledigt talspråk, det s.k. yflytet. Vanligen tar det ännu längre tid att lära sig de s.k. språkliga tankeverktygen, eller få ett fungerande, som hon säger, skolframgångsspråk.

Jag vågar påstå att många av de finska krigsbarnen slog dessa tidsangivelser med många hästlängder, och detta i slutändan på varje resa till andra sidan.

Vänligt bemötande

Det måste väl anses självklart att den miljö barnet hamnade i hade betydelse för hur smärtfritt språkbytet gick.

Pauli Lampinen har skrivit ett trevligt kåseri där man anar betydelsen av ett vänligt bemötande:

”Jag öppnade av misstag dörren till ett rum fullt av kvinnliga patienter. När jag gick in började kvinnorna kackla på svenska, ett språk som jag ännu inte förstod. Det jag förstod var, att alla var vänliga. Jag blev omkramad och många gav mig karameller.”

”Andraklass-språk”

I tio-tolvårsåldern kan man redan ha en kärlek till språket i sig, utan att förknippa det med en speciell person. Då blir det särskilt hemskt att märka att ens modersmål plötsligt är totalt värdelöst och obrukbart. Om omgivningen dessutom är ovänlig blir ju det hela ännu värre.

Språkforskarna säger att det är förödande för jaguppfattningen om man får signaler om att ens språk är ”andraklass”, sämre än omgivningens språk.

Asfaltblomman

Den finskfödde författaren **Antti Jalava** har i sin bok *”Asfaltblomman”* skrivit en skakande skildring av en misslyckad anpassning till ett nytt språk.

Jalava är inte krigsbarn och han flyttar tillsammans med sin familj till Sverige. Han utsätts alltså inte för separation, och det är just därför jag tar honom som exempel. Familjen är tystlåten och har annat att tänka på än hur barnen klarar sig.

Antti Jalavas alter ego, folkskoleeleven **Hannu**, blir svårt mobbad. Fast han klarar av att säga det viktigaste känner han, att han varken är enspråkig, tvåspråkig eller halvspråkig; han är språklös.

forts på nästa sida —>

Människans modersmål...

forts från föreg sida

Han blir stum, och anses helt obegåvad i skolan. Han blir deprimerad, får raserianfall, han hör inte ihop med sin familj längre, och drar sig in sin tysta ensamhet. Hans far försöker tvinga honom att läsa för att komma in i gymnasiet.

Hopplöst, omöjligt...

”Men när han ska läsa en text på svenska blir det hopplöst och omöjligt. Texten döljer något för honom, han kan inte bända upp den. Det flammar ett våldsamt hat inne i hans kropp. Något är fel! Han kan bara inte förstå. Och han kan än mindre lära sig nya främmande språk. De har dödat hans modersmål, och nu ska han dessutom lära sig skriva och tala tyska! Hatet nästan kväver honom, och han måste samla alla krafter för att inte bli vansinnig, för att inte gå ut på gatan och slå första bästa människa eller kasta sig framför en bil.”

En förklaring

Lika häftiga känslor relaterade till språkbyte har jag läst i många krigsbarns berättelser. Nu förstår jag åtminstone en av orsakerna till att några barn blev så aggressiva och omöjliga, att mottagarfamiljen gav upp och skickade ungen till barnhem, eller att familjen i Finland satte värstingen på första bästa båt tillbaka till Sverige.

Antti Jalava lyckades i slutändan. Han blev en fin författare som skriver på svenska. När jag insåg detta blev jag så förbryllad att jag måste ringa upp Antti Jalava och fråga hur det hade gått till. Svaret jag fick har jag tänkt mycket på.

– Ja, sa Antti, jag lärde mig finska på nytt, jag studerade det i tjuugoårsåldern och såg till att jag kunde det. Först då kunde jag skriva på svenska.

Beredskap...

Hur hade då värdlanden och moderlandet förberett sig på att ta emot ett enspråkigt barn, som fosterbarn eller som hemvändande familjemedlem?

Nu har jag inte fakta när det gäller Norge, men i Sverige och Danmark var det så här: Mottagarfamiljen visste ju att barnet som kommer inte talar svenska. Man var mentalt förberedd. Det fanns tolkhjälp att ringa till. Man hade fått lexikon eller ordlistor. Svenska Dagbladet publicerade under

en lång tid finska ordlistor och enkla grammatikregler. Många barn har vittnat om hur de envist upprepade ett ord på finska och hur Sverigemamma eller Pappa tog reda på vad ordet betydde.

Sirkka-Lisa Westergård berättar hur hon vaknade av flygplansljud på natten, i panik sökte sig till fosterföräldrarnas säng och skrek:

– Lentokone, lentokone!

Den kloka Tant Hulda slog upp ordet och kunde göra klart för det skrämde barnet att flygplan i Sverige inte var farliga.

...saknades helt?

Finland då? När jag läser krigsbarnsberättelser om de hemvändande, nu svensktalande barnen tycker jag att Finland verkar ha varit totalt oförberett på språkproblematiken eller helt ignorerat den.

Jag har läst otaliga berättelser, inte bara om språksvårigheter, utan om svåra negativa reaktioner från familjens sida över att barnet inte kunde finska längre. Det verkar som om många hemmafamiljer inte hade förstått att barn kan glömma språk.

Man förväntade sig många gånger att kommunikationen skulle vara oproblematiske med det barn man en gång talat finska med. De finska familjerna hade inte fått några som helst verktyg för att tackla den överraskande situation som uppstod.

Väldigt många barn måste, ovanpå den nya separationens sorg och saknad, möta besvikelse eller aggression i den egna familjen för att man inte dög till att prata med på det sätt familjen hade väntat sig.

Okunnighet

I Sverige och i många andra länder var man väl på den tiden rätt okunnig om vikten av att hjälpa ett barn att behålla det gamla språket medan det lär sig ett nytt.

Många kan berätta om hur de hindrades från att träffa andra finska krigsbarn eller sina syskon för att de så fort som möjligt skulle lära sig svenska. Detta kan jag kanske förstå, för om vi bortser från gränsregionerna var Sverige vid denna tid väldigt enspråkigt. Detsamma kan man väl säga om Danmark.

Men i Finland hade man en lång er-

fareshet av tvåspråkighetsproblematik.

Här kan jag bara förundras! Det tvåspråkiga Finland tar hem tiotusentals svenskspråkiga barn, och verkar inte ha gjort någonting alls för att hjälpa och stödja dessa barn och deras familjer.

Börda, inte resurs

Något som kunde ha blivit en ovärderlig resurs, får i stället bli ytterligare en börda och ett problem för de redan hårt prövade barnen och deras familjer.

Ofta fanns det varken i omgivningen eller i skolan en enda människa, som kunde hjälpa i språkförbistringen.

Om det fanns en svensk skola i närheten tog den emot krigsbarnen, javisst, om föräldrarna så ville. Skolorna fanns närmast kring kusten och i Tammerfors och sålunda långt borta för de flesta.

Svensk skola räddningen

Om man fick gå finskt läroverk fanns ju förstås undervisningen i svenska, där barnet först lärde sig finska på ett omvänt sätt, och senare kanske kunde lysa med sina kunskaper i svenska.

Visst förekom mobbning i de finlandssvenska skolorna också, men många har berättat att den svenska skolan var räddningen i nöden, åtminstone när man vant sig vid den finlandssvenska dialekten.

Jag kan försäkra er, att ett barn från Skåne eller Danmark inte hade det lätt i en skola där kompisarna talade t.ex. Närpesdialekt!

Också andra problem fanns. Själv har jag upplevt, hur Kotka Svenska Samskola svämmade över av hemvändande krigsbarn. Ett år hade vi i min klass 45 elever. Mina kamrater från helt finska hem var ofta snälla, tysta barn, som talade en i mina öron styv och lustig svenska. Men mobbning förekom inte i vår skola i Kotka – vi krigsbarn var så många, vi skulle haft övertaget!

Språkbegåvningar

I dag vet man, att det språk som man redan kan, ibland tillfälligt försvagas under en intensiv period av språkinläring. Och ibland blir språkutvecklingen ohjälpligt hämmad för en lång tid.

Jag minns en flicka som vistats länge i en älskande familj i Sverige och

forts på nästa sida →

Utredningen om vanvård och övergrepp rapporterar

Skakande läsning

Utredningen om vanvård i den sociala barnvården har lämnat sin första delrapport. Den har fått stort utrymme i medierna.

– Vårt samlade intryck från de intervjuer som hittills genomförts är att vi blir upprörda över vad barn har fått stå ut med, står det i ett pressmeddelande.

– Vi har lyssnat till erfarenheter om barns maktlöshet, om barn som inte vet varför de omhändertas och flyttas från en familj till en annan, om barn som utsätts för fysiskt och psykiskt våld och sexuella övergrepp av de personer som är satta att vårda dem.

Även krigsbarn

Mycket av detta är tillämpligt också på finska krigsbarn. Och faktiskt har redan en handfull finska krigsbarn intervjuats, fler står i kö.

Även från krigsbarn bosatta i Finland har märkts intresse att komma och berätta om de övergrepp och den kränkande behandling de anser sig ha varit utsatta för i fosterhem eller på institutioner.

Över 70 intervjuer har utförts, men det kan bli flera tusen när den här möjligheten blir mer känd. Hittills har informationen varit bristfällig. (En utförlig information fanns i denna tidning, nr 1, 2007.) För närvarande är det fullbokat fram till februari 2008. →

Människans modersmål...

forts från föreg sida

ständigt längtade tillbaka. Hennes språk blev med tiden styvt och långsamt, hon började stamma, och fick dåliga betyg i både finska och svenska. Så förblev det tills våra vägar skiljdes i femtonårsåldern.

Men flera av mina kamrater blev med tiden oerhört duktiga, med toppbetyg inte bara i finska och svenska utan i alla språk de fick läsa i skolan. Tänk så många sådana potentiella språkbegåvningar som aldrig fick tillfälle att visa vad de kunnat bli!

Miss av myndigheterna

Man kan ju kanske förstå att man i Finland på den tiden hade annat att tänka på än de hemvändande barnens språkliga stödundervisning. Det är lätt att vara efterklok, och jag är inte ute efter syndabocker. Men eftervärlden måste våga erkänna, att språkfrågan var en av många frågor som inte gavs tillräcklig eftertanke under den stora barnflyttningen.

Språkrättigheter

FN:s barnkonvention om barnets rättigheter säger (i korthet, inte ordagrant citerat) så här:

Utredningen har begärt ett års förlängning av utredningstiden eftersom man inte räknar med att hinna fram till 1 juni 2008. Det kan bli ytterligare förlängning.

Delrapporten, som främst beskriver hur arbetet fortskrider, innehåller skakande läsning. Den finns att ladda hem på utredningens hemsida: www.sou.gov.se/vanvard

E-postadressen till utredningen: vanvard@vanvard.se och telefonnummer: 08-405 56 80.

K.R.

- vederbörlig hänsyn skall tas till barnets språkliga bakgrund.
- ett barn skall inte förvägras rätten till att använda sitt eget språk.

Den konventionen fanns inte när vi var barn, och den efterföljs helt säkert inte i dag heller.

Hos många på båda sidorna om Bottenviken har jag mött en längtan efter ett förlorat språk, en vemodig saknad som når djupt ned i hjärterötterna: En gång kunde jag känna och älska på ett språk som sedan togs ifrån mig.

Behålla sitt hjärtas språk

När vi i dag flyttar barn och vuxna till främmande språkområden, måste vi se till att de får möjlighet att behålla sitt hjärtas språk.

Jag vill avsluta med att relatera vad Antti Jalava säger om sitt finska modersmål, många av oss vill kanske skriva svenska eller danska i stället:

”Finskan är min hud, min luft, mitt snöfall, mitt raseri och min sorg; det är det språk med vilket jag läker mina djupaste sår och i det utformar jag och planterar mina känslor. Mitt finska språk är själva ursprunget och grunden till mitt jag.”

Brita Stenius-Aarniala

Föredragsmaterial

På den finska systerorganisationens hemsidor www.sotalapset.fi finns grundmaterial för krigsbarn, som ska berätta om verksamheten.

Materialet är fritt tillgängligt och kan tjäna som stomme för de egna erfarenheterna.

Pertti Kavén svarar för materialet.

K.R.

FRED – FRÅN RÖRSBY TILL AFRIKA *är titeln på ännu en bok skriven av s.k. finskt krigsbarn*

Fred Nyman med nummer 6760 kom till Halmstad men har mycket mer att berätta om sitt liv och sina upplevelser, inte minst som missionär i Afrika. Har rönt stort intresse!

Boken är utgiven på eget förlag och kan beställas från

Fred Nyman

Gymnasiegatan 6, 54332 TIBRO, Sverige

E-mail: fred.nyman@telia.com

Pris 170:- + porto

Hittar flyktingbarn åter till sin ursprungsmiljö?

Från 1942 till 1944 bodde jag på ett hem för flyktingflickor i Göteborg. Vi var omkring 30 flickor. Någon enda gång kom det en ny flicka.

Några av flickorna fick flytta till fosterhem för att ibland skickas tillbaka till hemmet några månader senare.

Den yngsta av oss var 7, den äldsta 16. De flesta av oss hade judisk bakgrund; vi hade alla flytt undan nazistisk förföljelse i Tyskland, Österrike och Tjeckoslovakien.

Föräldrarna försvunna

Vi hade inget hopp om att åter fara hem när kriget en gång tog slut. Till skillnad från de finska flyktingbarnen hade vi inte heller några föräldrar som väntade på oss.

Våra föräldrar var försvunna; de flesta hamnade i koncentrationsläger från vilka bara ett försvinnande fåtal kom undan med livet i behåll. Några få hade lyckats fly: pappan till en av flickorna hade tagit sig till England; föräldrarna till två systrar på barnhemmet kom på många omvägar till Portugal och därifrån till New York.

Jag var en av de lyckligt lottade. Båda mina föräldrar hade kommit med till Sverige där min mor dog 1942. Min far fanns i Göteborg men var inte i stånd att ta hand om mig och jag bodde aldrig mer tillsammans med honom.

Skilda förhistorier

Trots att vi alla slets upp från våra rötter utan möjlighet att komma tillbaka till vår ursprungliga värld tror jag att de flesta av oss har hittat tillbaka till det samhällsskikt och den miljö vi kom ifrån.

Med utgångspunkt från detta mycket begränsade material har jag formulerat teorin att barn som rycks upp, även vid mycket unga år, hittar hem, i vidaste bemärkelse. Denna teori stämmer dock inte alls med de finska flyktingbarnens erfarenheter.

En bidragande orsak kan vara att de judiska flyktingbarnen och finska flyktingbarn hade helt skilda förhistorier. Vi kom, utan undantag, från stadsmiljö.

Våra föräldrar hade bott i bekväma

våningar med rinnande vatten, värme, orientaliska mattor, mahognymöbler och allsköns borgerliga bekvämligheter. De hade varit tjänstemän, akademiker, lärare, jurister och köpmän. I de flesta hem hade det funnits tjänstefolk.

Franska och piano

Några av flickorna var rikemansbarn vars föräldrar ägt fabriker eller varuhus. I deras hem hade det funnits bilar, en stor lyx på trettioalet; ett par gånger i veckan hade det kommit en mademoiselle för att lära ut franska och fina maner. De hade fått, eller tvingats, lära sig att spela piano; senare fick de danslektioner och drömde om en ännu bättre, än mera ombonad framtid.

Ingen av oss kom från bondlandet. Ingen av oss hade känt till fattigdom eller brist på mat. Vi visste ingenting om den brist på den mest elementära bekvämlighet som varit många av de finska barnens lott innan de kom till det rika Sverige.

Bortskämd

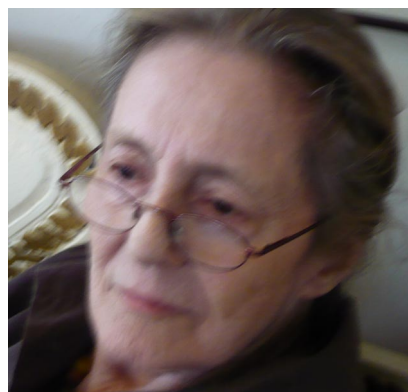
Vi räddades till livet i Sverige, men Sverige framstod aldrig som ett bibliskt paradiset av mjölk och honung. Tvärtom. Maten var klen på barnhemmet. Jag som haft eget rum skulle dela rum med sju andra flickor. Det fanns plötsligt ingen som borstade mina skor, en bortskämd flickas självklara förväntan.

Mina erfarenheter från barnhemmet är smärtsamma och förnedrande. Ändå fick jag gå i skolan och lyckades ta studenten 1944, en stor förmån som bara kom två andra av flickorna till godo.

De andra erbjöds utbildning som barnsköterskor, hårfrisörskor, kokerskor... yrkesvägar som varit otänkbara om de hade varit kvar i sina föräldrahem.

Det tycks nästan självklart att de finska barnen ville till något annat, bättre och större än vad de upplevt hemma i Finland. De judiska barnen hade däremot haft det bra och försökte återskapa vad de känt till.

Min far var redaktör för en ekonomisk veckotidning. Jag blev skribent och gifte mig med en läkare – ungefär

Madeleine Lundberg har skrivit en bok om sin uppväxt, "En lektion i svenska" (se MN 1-2007).

den levnadsbana jag hade haft om jag inte ryckts upp från en trygg och borgerlig miljö i Wien.

Rikemansbarnen hittade tillbaka till förmögenheter, delvis genom att familjerna återfick en del av vad som tagits ifrån dem, men också genom att gifta sig med förmögna män.

Dottern till en jurist från Wien som tog studenten i Göteborg samtidigt som jag blev så småningom journalist i USA, tjänstemannadottern blev lärare. En av flickorna blev kemist, en blev optiker, allt solida, borgerliga yrken.

Det finns undantag, men såvitt jag vet är de få. Min bästa kompis från den tiden, dotter till en hög tysk jurist som omkom i Auschwitz, blev gravid vid 17, gifte sig och blev sin småborgerliga man trogen livet ut.

Forskning efterlyses

Mina teorier baserar sig på ett ytterst begränsat material. Men jag har ofta undrat om det finns någon forskning på området, om någon har brytt sig om att titta efter vad som hände med flyktingbarnen inte bara psykologiskt utan socialt. Man vet att många lider av livslånga depressioner, jag ibland dem.

Men hur har vi hanterat våra depressioner? I bekväma hem, omgivna av den relativa lyx vi hade som barn eller under helt andra och materiellt mer begränsade omständigheter?

Materialet från barnhemmet i Göteborg är kanske för litet som underlag för en akademisk studie. Annars är det ett bra studiematerial, klart avgränsat i tid och rum och relativt lätt att följa.

Jag skulle välkomna en vidare diskussion.

Madeleine Lundberg

Riksförbundet Finska Krigsbarn

Protokoll från årsmötet 19 maj 2007, Frostavallen, Höör.

Närvarande: Ett 30-tal medlemmar från olika delar av Sverige, samt styrelsemedlemmar, ersättare och adjungerade: Matts Imhagen, ordf, Pirkko Ahlin, Jean Cronstedt, Maija Liisa Hedgren, Jouko Rajaniemi, Doris Emanuels-son, Leila Ulvemo, Sven-Olof Larsson, Tapani Rossi, Senja Rolandsson, Hilikka Mälarstedt, Rauli Ahonen, Kai Rosnell, Evans Olsson.

§ 1. **Öppnande.** Matts Imhagen hälsade samtliga välkomna och förklarade RFK:s årsmöte öppnat.

§ 2. **Val av årsmötesordförande.** Börje Dahl, Ystad, valdes till ordförande för årsmötet.

§ 3. **Val av sekreterare för årsmötet.** Till sekreterare valdes Kaarina Rundström-Skoog, Örebro .

§ 4. **Val av protokolljusterare och rösträknare.** Kerttu Björk och Raii Johansson, Örebro, utsågs till att justera dagens protokoll.

§ 5. **Kallelse till årsmötet.** Mötet ansåg att kallelsen skett i behörig ordning.

§ 6. **Dagordning.** Dagordningen godkändes.

§ 7. **Fastställande av röstlängd.** Deltagarlistan godkändes som röstlängd.

§ 8. **Verksamhetsberättelse.** Verksamhetsberättelsen var ej upprettat. Matts Imhagen läste upp verksamhetsberättelsen. Med följande tillägg godkändes verksamhetsberättelsen:

- RFK:s skrivelse till Socialdepartementet har resulterat i en ”utredning om vanvård i den sociala barnomsorgen”. Utredningen är utförligt redovisad i MedlemsNytt nr 1-2007 .
- Ersättare i valberedningen – K. Rundström-Skoog.

§ 9. **Ekonomi.** Balans- och resultaträkning samt budget för år 2007 utdelades på mötet. Kassören Rauli Ahonen svarade på frågor vad gäller kontot 6990 Diverse kostnader. En del av kostnaderna härrör sig till diverse uppvaktningar, blommor, kransar mm. Redovisades att även ersättare kallades till RFK:s styrelsemöten. Samåkning till RFK:s styrelsemöten var vanligt. Styrelsen kommer att se över kontoplanen. Balans- och resultaträkningen godkändes och lades till handlingarna. Budgeten godkändes.

§ 10. **Revisorernas berättelse.** Revisionsberättelsen, som förordade ansvarsfrihet, lästes upp av revisor Evans Olsson. Revisionsberättelsen godkändes och lades till handlingarna.

§ 11. **Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.** Mötet beviljade styrelsen ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2006.

§ 12. **Medlemsavgiften.** Medlemsavgiften beslöts oförändrad.

§ 13 **Val av förbundsordförande.** Matts Imhagen återvaldes till förbundsordförande.

§ 14. **Tillkännagivande av styrelserepresentanter och ersättare.** Matts Imhagen presenterade de lokala föreningarnas representanter och ersättare. Bilaga 1. Listan över 2007 års styrelse lades till handlingarna.

§ 15. **Val av revisorer och ersättare.** Sammankallande i valberedningen Matti Nevalainen föreslog omval till ordi-

narie revisorer Evans Olsson, Gävle, och Erik Netz, Västerås. Som ersättare föreslog mötet Börje Dahl. Årsmötet valde enligt förslaget.

§ 16. **Val av valberedning.** Till valberedning återvaldes Matti Nevalainen, Stockholm, Raimo Berglund, Västerås, och Annikki Nilsson, Sydsverige. Som ersättare utsågs Kaarina Rundström-Skoog, Örebro. Sammankallande: M. Nevalainen.

§ 17. **Behandling av motioner och förslag väckta av styrelsen.** Fanns ej några motioner eller förslag att förelägga mötet.

§ 18. **Behandling av motioner och förslag väckta av enskilda medlemmar.** Till RFK:s styrelse har inkommit följande motioner :

1. Behovet av ett gemensamt äldreboende för finska krigsbarn (Soile Lingman, Stockholm). Bilaga 5.

2. Möjlighet till rehabilitering och stöd för utomstående medborgare i fäderneslandet (Gävle-Dala). Bilaga 6.

3. Borttagande av avgift för finska krigsbarn i Sverige vid sökningar i finska arkiv (Mellansverige). Bilaga 7.

4. Befrielse från avgift för finska krigsbarn som vill ansöka om dubbelt medborgarskap (Gävle-Dala). Bilaga 8.

Motion nr 1 Äldreboendet. RFK:s förslag att överlämna behandlingen av motionen till Stockholmsföreningen godkändes.

Motion nr 2 Rehabilitering. Leila Ulvemo informerade att Finland ej kommer att ta in fler grupper vilka kräver rehabilitering. Leila Ulvemo skriver i alla fall ytterligare en motion till UFP (Utlandsfinländarparlamentet) om detta ärende.

Motion nr 3 Borttagande av avgift för sökningar i finska arkiv. RFK:s förslag att frågan tas upp i UFP av Kai Rosnell och Leila Ulvemo. Mötet godkände förslaget.

Motion nr 4 Befrielse från avgift vid ansökan om dubbelt medborgarskap. En livlig diskussion uppstod naturligtvis – ett yttrande var att vi borde kunna bli medborgare när som helst och avgiftsfritt oavsett nuvarande tidsbegränsningar. Mötet beslöt att Kai Rosnell motionerar till UFP. Kai föreslår följande lydelse på motionen: ”RFK anmodar Utlandsfinländarparlamentet att verka för att alla krigsbarn som av någon anledning förlorat sitt finska medborgarskap återfår det genom ett enkelt anmälningsförfarande även efter tidsgränsen 31 maj 2008 och att avgiften slopas helt.”

§ 19. **Nästa årsmöte 2008.** Jouko Rajaniemi, Gävle-Dala, hälsar att vi är välkomna till Gävle.

§ 20. **Övriga frågor.** Gui Emanuelsson, Stockholm, har följande frågor. Vad händer med statyn i Haparanda? Vem äger den? Finns något avtal med kommunen vad gäller skötsel m m? Mötet föreslog att RFK:s styrelse undersöker och ser till att omtanken om statyn säkerställs.

Matts Imhagen uppvaktade med en Haparanda-kruka och tackade för nedlagt arbete i RFK:s styrelse Jouko Rajaniemi, Gävle-Dala, Karina Bolinder, Sydsverige, och Eila Wictorzon, Ostkusten.

§ 21. **Avslutning.** Matts Imhagen tackade att åter få förtro-

forts på nästa sida →

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala

Hoforsgruppen träffas sista onsdagen varje månad, start 26 sept. Ring Jouko Rajaniemi, 0290-24917, för besked om lokal.

Gästrikegruppen träffas den andra tisdagen i varje månad kl 13 i Gävle på Studieförbundet, Norra Köpman-gatan 12 A. Mötesdagarna i höst blir 11 sept, 9 okt, 13 nov och 11 dec. Har du frågor, ring Eva Andersson 026-195417.

Hälsingegruppen fortsätter träffas varannan tisdag, jämna veckor, kl 13 på Studieförbundets lokal, Björkhamregatan 32, Bollnäs. Kontaktperson är Arja Rohlin, 0278-40407.

Leksandsgruppen; NBV-kursen Hälsosamt fortsätter under hösten. Vi planerar att träffas en gång i månaden, med start i september. Ni är hjärtligt välkomna att besöka oss. Ring Marja Hellstenius 0247-34649 eller Oili Moberg 0247-13366.

Gävle-Dalans julfest blir i Sollerön. Tid och plats meddelar Leksandsgruppen senare.

Kommer du från Suojärvi?

Bästa krigsbarn!

Kommer du som jag från **Suojärvi**, en församling nordost om Ladoga?

I så fall vill jag komma i kontakt med dig. Hör av dig per brev, e-post eller telefon. Jag väntar med spänning.

Hellevi Gripvall, Adamsv.8, 296 32 Åhus, 044 - 12 75 81, eller e-post: hellevi.g@telia.com

Årsmötesprotokoll...

forts från föreg sida

ende att vara ordförande och förklarade 2007 års riksmöte för avslutat.

Vid protokollet

Kaarina Rundström-Skoog

Årsmötessekreterare

Justeras:

Kerttu Björk

Börje Dahl

Årsmötesordförande

Raili Johansson

Bilagor till protokoll: Bilaga 1 Lista över RFK:s styrelse år 2007-05-21. Bilaga 2 Verksamhetsberättelse. Bilaga 3 Ekonomisk berättelse. Bilaga 4. Revisionsberättelse. Bilagor 5-8 motioner.

Göteborg

Tisd 25 sept: Bussresa till Köpenhamn. Anmäl till Eero Ahlbäck, tel 0520-444837.

Onsd 5 dec kl 15: Julfest, brf Alberts lokal, Östra Skanskatan 8.

Mellansverige

Sönd 9 sept kl 12: styrelsemöte hos Margit Fransson, Linköping. Därefter träff med Linköpingsgruppen.

Tisd 13 nov kl 19: Kura skymning på stadsbiblioteket i Karlstad. Årets tema är "Kvinnor i litteraturen". Högläsning ur verk av Astrid Lindgren och Sigrid Undset.

Eskilstunagruppen fortsätter med sin studiecirkel i sept. Startdatum meddelas senare.

I oktober studiebesök på Radio Sörmland. Tid meddelas senare.

Ostkusten

Medlemsmöte i Landsbro, Esplanaden 1 den 17 oktober kl 13.00 Anmälan till Ilmari Leino, tel. 0383-60793.

Gotland

Medlemsmöte i Kafé Björkstugan, Visby, 24 sept kl 18.00. Anmälan till Liisa Raita, 0498-33118.

Julfest på Strand Hotell, Visby, 25 nov kl 14. Anmälan till Liisa Raita, 0498-33118.

Sydsverige

Lörd 13 okt kl 12: Höstmöte och 15-årsjubileum, restaurang Borgen (vid Medborgarhuset), Osby.

Stockholm

Medlemsmöten i regel första tisdagen i månaden på Kristinehov, Kris-

RFK-info

Riksmötet 2008 kommer att arrangeras av Gävle-Dala lokalförening. Datum ännu inte bestämt.

Tammerfors 2008

De nordiska krigsbarnsdagarna i Tammerfors har nu fått ett slutgiltigt datum: 5-7 september 2008.

Programmet i korthet (preliminärt):

Fredag 5 sept: Seminarier. Barnförflyttningen och krigsbarnen – nya forskningsrön. Tammerfors stads mottagning.

Lördag 6 sept: Äventyr i Tammerfors och dess omgivningar. Festmiddag.

Söndag 7 sept: Jubileumsfest.

Centralförbundet för krigsbarnsföreningar i Finland och Birkalands krigsbarnsförening (Pirkanmaan sotalapsiyhdistys) firar gemensamt 10-årsjubileum.

tinehovsg. 2 kl 14, med början 4 sept. Anmäl tre dagar före till Hillevi Näsström, tel 08-58017823, Soili Andersson, tel 08-822242, eller Anneli Lithovius, tel 08-6554393.

4 sept: Höstsamling. Räkor och ost.

2 okt: Föredrag om Alvar Aaltobiblioteket i Viborg av arkitekt Jan-Krister Boman. Egen matsäck.

6 nov: Visning av filmen Löftet, om lottornas arbete under kriget.

Lördag 8 dec kl 13.30: Julfest med traditionellt julbord, 120 kr.

Debattera mera!!!

Slumpens skördar

På en gammal träbänk i Höör sitter ett gammalt krigsbarn och väntar på tåget.

En yngre kvinna kommer med raska steg och sätter sig bredvid. Inom några minuter har krigsbarnet berättat om att hon deltagit i en krigsbarnsträff, ett nordiskt krigsbarnsmöte på Frostavallen.

– Men min mamma är också krigsbarn! utbrister kvinnan med förvåning.

De tolv minuter som går innan tåget kommer hinner vi berätta om hur krigsbarnen kom till Sverige, hur livet blev och också hur lilla mamma hade det och familjernas situation i Finland.

Så kort är avståndet när vi möts och vågar visa oss som de vi är.

Doris Emanuelsson

Porto
betalt

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölångsvägen 10
741 42 Knivsta

B-POST

Guldmedaljör, författare

Juha Hankkila har en mångskiftande levnadsbana att se tillbaka på när han nu framlever en "lugn" pensionärs-tillvaro i Knivsta.

Det mest traumatiska var nog de nära fem åren som krigsbarn i Danmark, nära Holbæk på Sjælland.

– Jag minns inte mycket av själva resan, bara att vi gick mellan repen, min bror **Helge** och jag. Han var tre år äldre och stannade bara två år. Vi kom fram just före jul 1941 och jag fyllde fyra år nån dag efter ankomsten.

Träffades en enda gång

– Jag visste att Helge fanns där nånstans, men inte var. Vi träffades bara en enda gång. Det är ofattbart att man kunde hålla syskon åtskilda så, filosoferar Juha.

Han har ofta hälsat på i Danmark efteråt. Helge har aldrig återvänt dit.

Juha kom till en lantbrukarfamilj, modern var strängt religiös, disciplinen hård, aga brukades flitigt. Där fanns två äldre barn i familjen, och en pojke, **Karsten**, föddes 1943. Juha tyckte om barn redan då och fick sköta honom.

De träffas fortfarande ofta.

Grannarna tyckte synd om honom och gav honom pengar till glass. Bagaren gav honom bakelser, snickaren gjorde leksaker till honom.

– Jag blev hyggligt behandlad ändå.

Åter till skolstarten i Imatra hösten 1946, efter två år i dansk skola.

– Det var jobbigt i början, kunde ju ingen finska.

Kallt och fattigt

Så småningom gick det bra, Juha fick gå i realskolan. Men så dog pappa **Aaro** och mamma hade inte råd att bekosta fortsatta studier. Det var fattigt, ont om jobb, en vinter gick han som hantlangare på byggen.

– Jag har aldrig frusit som då, vi hade inga riktiga kläder, gummistövlar

i tjuugo graders kyla... Och det var förnedrande att gå till socialen och be om pengar.

Juha ville bli radiotelegrafist. Han skrev till fosterföräldrarna i Danmark och ville ha hjälp med jobb i en mekanisk fabrik där han hade kompisar, för att få ihop pengarna. Men de lovade bort honom som dräng hos en annan bonde.

– Jag hade inget val, fick skriva kontrakt på ett halvår. Det var en stor besvikelse, jag hade fått nog av lantbruk.

Diskade för mat och logi

Han kom in på radiotelegrafistutbildningen i Köpenhamn, bodde på ett missionshotell, diskade 35 timmar i veckan kvällstid för enbart mat och logi, och gick i skolan dagtid.

– Jag gick upp tio kilo, men efter tre månader skaffade jag ett eget rum och tappade de där kilona igen.

Med kursen klar fick han jobb på fraktbåtar och fick se stora delar av världen: Medelhavet, Nordafrika, Svarta Havet, Karibien, De Stora Sjöarna i Nordamerika...

Efter fyra år till sjöss insåg han att det inte var hans framtid. Efter en tid hos L M Ericsson i Stockholm fick han arbete som hörselingenjör, sysslade med bullermätningar, akustik, tekniska hjälpmedel för döva.

– Det höll jag på med i 24 år, 22 av dem i Uppsala. Där läste jag in en fil kand i statistik, fonetik och pedagogik på fritiden, jag kunde ha nytta av det i jobbet med hörselskadade.

Idrotten i blodet

Under sin tonårstid i Finland idrottade han mycket, spjut, kula och diskus framför allt passade hans kraftiga kropp.

Nu tävlar han flitigt och har samlat på sig ett stort antal medaljer från

Juha Hankkila har fullt upp som pensionär. Foto: Kai Rosnell

veteran-SM, däribland tre guld. Det senaste i spjut nu i augusti.

Minns du, vapenbroder?

En stor del av hans tid de senaste åren har ägnats åt faderns krigsdagbok.

– Jag fick överta den av min lillasyster, läste och förvånades över hans målande språk.

Fadern arbetade som sotare, med arbetsplats ibland 100 meter upp i fabrikkorstenarna. Han läste mycket, och hans dagbok från fortsättningskriget, där han var kompanifältväbel och ansvarig för sjukvården, visar att han också studerat latin.

Nu har den kommit ut på finska, på förlaget Pilot, under titeln "Muistatko aseveli?" ("Minns du, vapenbroder?"). Den ger en fängslande inblick i livet vid fronten och utgör ett värdefullt tidsdokument.

Juha tänker ge ut den även på svenska – han har själv svarat för den svåra översättningen. Han kompletterar med sin egen krigsbarnsberättelse.

Det är ingen billig hobby. Även i den enkla utformningen (häftad, 225 sidor) har den hittills kostat honom 35 000 kronor.

Kai Rosnell